

NIVIARSIAQ I UMANAK 1919-1920 . III DAGBOGSBLADE

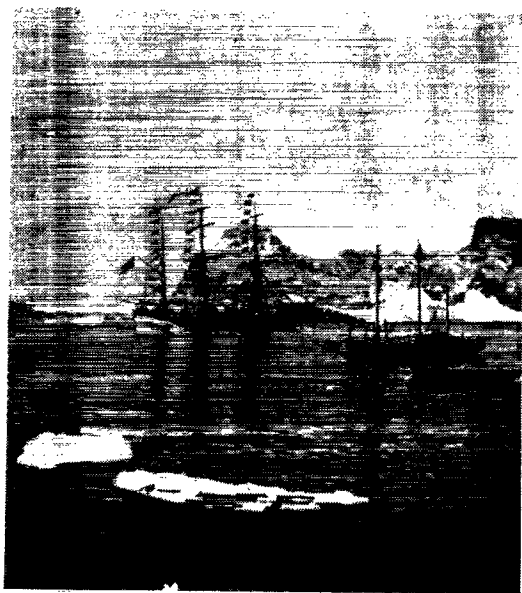
Tekst og foto af *Bodil Friis*

Nu da vi atter kunne få post afsted, sagde fru Mathiesen en dag, at hun var bekymret for, at min familie ville føle sig rystet over at høre om den underlige mad vi fik. Men jeg havde sandelig ikke noget at klage over; der blev bagt dejligt rugbrød i kolonien, franskbrød bagtes hjemme, og rigtigt smør fik vi, dåsefløde til kaffe og øllebrød og rigtigt blærefedt og margarine til madlavning; kort sagt, vi levede storartet – måske på visse områder bedre end hjemme lige efter krigen. Æg var det dog småt med om vinteren. Vi havde nogle høns, som om sommeren opholdt sig i en lille hønsegård nedenfor mit vindue, om vinteren boede de på loftet i det ene lille skrå rum ved siden af mit gavlværelse; på den anden side af mig boede duerne! Jeg kunne høre om morgenen når de blev fodret, for så lød der en vældig trippen derude på gulvet. I de lange mørke dage blev der sat en lampe op til hønsene nogle timer for dog at give dem lidt lys og varme.

Den 26. september var det Christian d. 10.s fødselsdag. Det blev en meget festlig dag. Ude på havnen lå „Thorvaldsen“ med alle signalflagene oppe. Om formiddagen blev der uddelt „kongekost“ til alle, som var født i Grønland; det bestod i en lille portion gryn, ærter og kaffe og een beskøjt til alle over 18 år; de under 18 år fik det samme, dog ikke kaffe. Kl. 12 salutede vores tre små kanoner med 9 skud, mere krudt kunne der ikke blive til. Over hele Grønland blev der festet på samme vis, og om aftenen var der selvfølgelig dans. Samme dag havde lægens lille pige fødselsdag, og der blev holdt børnebal på deres store loft.

Matroserne ville åbenbart gerne gøre gengæld for modtaget gæstfrihed; de fik lov at låne Pavia Pollas ret store hus, og så holdt de chocoladegilde af deres sammen sparede rationer af cacao for alle de søde piger, de havde danset med. Vi var også bedt med, men vi følte os lidt tilovers – ligesom alle de piger, som ikke var bedt med, og som stod udenfor og var højligt fornærmet og brokkede sig over at føle sig forsmået.

Skibstiden var en anstrengende tid, så til slut glædede vi os ligefrem til, at skibet skulle forlade os. Det skete endelig d. 30. september, og det var så den sidste forbindelse med Danmark for det år. Nu skulle der rigtigt tages fat i skolen efter 7

*Christian X's fødselsdag 26/9 1919.
»Thorvaldsen« med alle signalflag oppe.
Umanak »storbåd« t. h.*

dages ferie! Men hvortil varede roen? Sãmænd ikke længere end til næste dag, da der atter blev stor opstandelse; vi skulle afsted i løbet af formiddagen med „Hvalen“ til Ikerasak, så vi skulle pakke i en fart. Vi stod ud af havnen ved 13-tiden med „Bussemand“ som skibsfører og alle Mathiesens og mig som passagerer. I herligt solskin og blikstille vejr var vi fremme på 4 timer. Vi skulle besøge fru Mathiesens gamle onkel, Jens Fleischer, som var udstedsbestyrer i Ikerasak, og hans anden kone, Nicoline. De havde en god bolig med to stuer og et lille gæsteværelse, hvor hr. Mathiesen skulle sove. I den store stue stod en seng til onkel Jens, og en stor briks, hvor Nicoline og deres to voksne børn, Arnak og Frederik, ellers sov; nu skulle den overlades til fru Mathiesen og pigerne, og jeg blev „fornemt“ anbragt på sofaen i onkel Jens' stue, som var helt dansk møbleret, bl. a. stod der et herligt taffelformet klaver fra Hornung og Møller. Det var et dejligt instrument, og da onkel Jens både havde et fint øre og var snild på fingrene, så var det altid udmærket stemt. Onkel Jens var en af de få originaler som var tilbage; han var halv-grønlander, klog, vittig og fuld af lune. Ikke så sjældent kiggede han nok lidt for dybt i glassene, og det tålte han absolut ikke. – Vi blev i Ikerasak i to dage, der var mange der skulle besøges! 3 gange kaffemik på en eftermiddag! Først besøgte vi „Marie Marolle“, så Emilie Kudloq („tømmeltot“), en lille bitte kvinde med en stor flot mand, som hed Daniel. Hende kendte jeg allerede fra Umanak, hun var sød og sjov – selvom vi ikke forstod hinanden. Og så til stedets jordemoder. Vi fik altid en sukkerknald til kaffen – ingen teske, og så skulle man helst drikke kaffen af under-

*Onkel Jens Fleischer med Nicoline
og deres to børn: Arnak og Frederik.
Ikerasak, 4/10 1919.*

koppen. Hos Marie havde Bussemanden taget grammofonen med, og det var ham der trakterede med kaffe. Hele det lille rum var stuvende fuldt af grønlandere, som nød musikken og lod de samme kopper gå på omgang, efter at vi havde fået kaffe først. Ih, hvor de alle syntes, det var festligt! Derinde i Ikerasak var der jo nok endnu mindre afveksling i tilværelsen end ude i Umanak.

Efter det dejlige vejr vi var ankommet i, blev det rigtig koldt med stærk blæst. Det var godt, vi havde fået det varme tøj med; jeg havde lånt en dejlig pels med hætte foret med hundeskind. Der var meget smukt der dybt inde i fjorden; Ikerasakøen ligger på grænsen til Karajakfjorden, som går helt ind til indlandsisen, hvorfra de fleste af vores isfjelde kom. På hjemturen fik vi medvind, så det tog kun 3 timer at komme tilbage.

Endelig kunne vi få begyndt igen i den daglige skure med skole og arbejde. Det var altid en fornøjelse at hjælpe fru Mathiesen med forskellige ting, for hun bad en aldrig derom, man følte selv, når der var brug for en. Af og til var jeg også ovre i Thorsens køkken og bage „finsk brød“, dem behøvedes der nemlig hverken mælk eller æg til, og det var nok det sværeste at skaffe.

Imidlertid havde frosten taget fat, så vores eftermiddagsture gik til Store Sø, som nu lå spejlblank. Ved hjælp af en kælk og min vindjakke „sejlede“ vi alle tre med vinden over søen. Men nu fik de to unge mænd blod på tanden og gik i gang med at bygge en isbåd, og jeg måtte til at sy et stort sejl af tøj fra magasinet; det var lange sømme at køre igennem på håndsymbaskinen! Da vi var parate og fik „båden“

slæbt op til søen, var der desværre faldet sne, så isen var meget ujævn, og vi måtte pænt vente til en anden dag. Fjorden var endnu ikke tillagt, men havnen havde et ganske tyndt islag, som dog ikke var stærkt nok, og det ville også nok forsvinde igen.

Den næste store begivenhed i dette lille samfund var, at Lars Johansen en dag kom hjem med en hvidfisk. Denne art hval kom sjældent i nærheden af kolonien. Der er gerne tre kajakker om at kunne klare sådan en krabat. Når den ene er nær nok, kaster han sin harpun – og rammer dyret; så vikler linen, som ligger bag på kajakken, fastgjort til fangstblæren, sig ud, så den svømmer på vandet og viser hvor dyret er. Når hvalen igen kommer op for at trække vejret, skyder fangeren den, så den dør, og de andre fangstmænd sætter også deres store blærer fast ved dyret, hvorpå de kan bugsere den hjem imellem sig. Det tog nogen tid at nå hjem, men knapt var den trukket på land, førend alle grønlanderne for over den, og i løbet af 10 minutter var hele dyret flænset, og kødet, spækket og matakken fordelt efter bestemte regler imellem fangerne. Derpå fik hundene lov til at slikke blod og rester op; det var virkelig spændende at se 70–80 hunde styrte sig i vild kamp over stedet, og i løbet af nogle få minutter var ethvert spor borte! Men nu skulle der jo festes på alt det dejlige kød. Hvidfisk er, når den er voksen, en helt hvid hval, den er hårløs, og den tykke hud: matak flænses omgående af og ædes rå. Den smager dejligt – også som stegt – og er sikkert fuld af sunde vitaminer. En anden dag da det var fint vejr, blev der fanget 8 sæler og to klapmydser. Vi fejrede også den gode fangst og rørte æggesnaps med en lille smule rom i. Ugen efter fangede Johan Henningsen en narhval (også kaldet sortfisk), den var meget smukt marmorert i skindet, og den havde en meget flot og lang tand. Det var en sjældenhed i fjorden og den første af slagsen det år. Vi rendte fra skolen ned til havnen for at se den inden den blev flænset. Johan fik 21 kr. for tanden, indtægten for spæk og kød blev fordelt imellem de tre „harpuner“. Part-haverne kom ind til os med dejligt matak, så fik de øl og en snaps; og da de også havde været hos Thorsen og bådsmanden, så blev der jo lidt blus på lampen. En af fangerne var lidt højt oppe; han satte sig i en krog på vores køkkengulv og sang og snakkede grønlandsk og lidt dansk. Han spurgte mig, hvad jeg hed; jeg sagde Schou, men *det* kunne han ikke udtale, det blev til Sikave, senere føjede han en endelse til, som betyder „den søde lille“, så det blev til „Sikaveralanguaq“, og det sang han ud i en lang melodi og vrikkede frem og tilbage dertil; det var virkelig komisk, og siden hed jeg ikke andet! Grønlanderne kunne dengang ikke rekvirere spiritus; kun nogle få, som var ansat af „Handelen“, kunne få lidt fra Danmark. Derfor var det også særligt spændende at redde sig en snaps – og også meget virkningsfuldt. – Man kan vel ikke undre sig over, at vi tog „alle fornøjelser med“; det var jo dog forholdsvis beskedne adspredelser når man tænker på, at vi ingen radio og ingen nyheder havde udefra, som nok idag kan forstyrre ens tilværelse.

Vejret var usandsynligt omskifteligt hele efteråret; den ene dag fik vi sne og minus 10 grader, og så den næste dag kunne det være plus 6–7 grader og snesjap og søle. Det dårlige vejrlig betød for lidt motion, og da vi fik så god mad bevirkede det, at jeg tog grueligt på i vægt. Vi blev vejet på en vældig vægt ovre i magasinet. Heldigvis løb jeg det af mig igen i løbet af vinteren, da der blev bedre muligheder for at røre sig på isen.

Dengang var det moderne for unge piger at gå med en stor sort silkesløjfe i nakken, det gjorde jeg også – når jeg ikke til daglig bare gik med fletninger. Jeg hørte ikke netop til de modeskabende hjemme, men pludselig en aften til dansen optrådte både Ane og Frederikke med sløjfe i nakken! Den gammeldags hårtop kunne man endnu kun se på meget gamle koner eller kvinder fra udstederne.

Nu kom gamle Thomas hver morgen op til mig ved 7-tiden og fyrede i min kakkelovn, så der var lunt og rart når jeg stod op – og varmt vand i kedlen ovenpå kakkelovnen. Så var der jo også varmt til vi skulle holde skole deroppe. Aftenerne gik – når der ikke var dans – med læsning, kabaler, sorteper og skidtmads, gemme fingerbøl, ordsprogsleg, og ellers med hyggeligt samvær med snak og kaffe. Vi måtte også igang med julegaver til mange venner, og bøger var der nok af, så vi havde aldrig tid til at kede os. I de mørke nætter havde vi også en herlig leg, vi kaldte „mørkeskjul“; lamperne blev slukket, og så skulle en af os finde de andre, som havde skjult sig i mørket; jeg fik en gang fat i benene på en, som havde lagt sig på maven over en dør! Man kunne kun føle sig for og håbe på at ramme dem i mørket. Ind imellem gik vi så udenfor, hvis det var klart vejr, for at nyde synet af de skønne nordlys, som flakkede hen over himlen, sommetider helt op i zenith; grøn-lænderne sagde, det var de døde børn som spillede bold i himlen.

I butikken, som var åben et par timer tre dage om ugen, havde jeg købt små glas-perler i mange farver og bestilt en perlekrave syet til min dragt hos Frederikke. Da hun bragte mig den, fik hun 4 kr. plus et fint silkebånd til sin anorak for arbejdet. Kvinderne er utrolig opfindsomme til altid at lave nye mønstre i kraverne. Af og til hændte det, at en pige pillede sin krave itu og komponerede sig en ny. Jeg regnede ud, at der måtte være over 30.000 perler i min krave. Senere lavede jeg selv en til Søsters dragt, men jeg måtte kopiere en anden, for så opfindsom var jeg ikke, at jeg kunne komponere den selv. –

Vinteren blev forberedt på mange måder både ude og inde. Storbådene og ro-både blev trukket på land, og „Hvalen“ lå ensomt tilbage på havnen; den skulle kunne modstå isen, som senere lagde sig helt rundt om den. Inde blev der sat dobbeltvinduer op, og rammerne blev klistret til med papir for trækken. Dog fandtes der i midtersprossen et lille rundt hul med en prop i, som kunne trækkes ud, hvis man trængte til lidt frisk luft.

I november spurgte bestyreren mig, om jeg ville forsøge at tage Peter Fleischer med i skolen. Han var onkel Jens' barnebarn og altså halvfætter til „mine“ børn, var 15 år og skulle gerne lære lidt dansk og regning, da han muligvis skulle i lære i Danmark. Han kunne meget lidt dansk, men han var en velbegavet og rar dreng. Jeg selv håbede også samtidigt at kunne lære lidt grønlandsk. Esther skulle agere tolk. Det gik meget godt i begyndelsen, men efter et par måneders forløb måtte jeg opgive at have Peter i skolen; de tre unger lavede efterhånden rigeligt sjov med mig – på grønlandsk – så vi faktisk ikke kunne få noget ud af skolegangen, og jeg måtte bede bestyreren om at slippe for dette job.

Den 9. november forsvandt solen for sidste gang; endnu gik den dog lige under horisonten og fjeldene, så der var ret lyst om dagen. De fastboende danske gruede sig for mørketiden. Jeg havde jo ikke oplevet den før, så jeg syntes bare det var spændende. Der burde på den tid allerede have været islæg på fjorden, men den lagde først rigtigt til midt i januar, hvilket gav mange vanskeligheder.

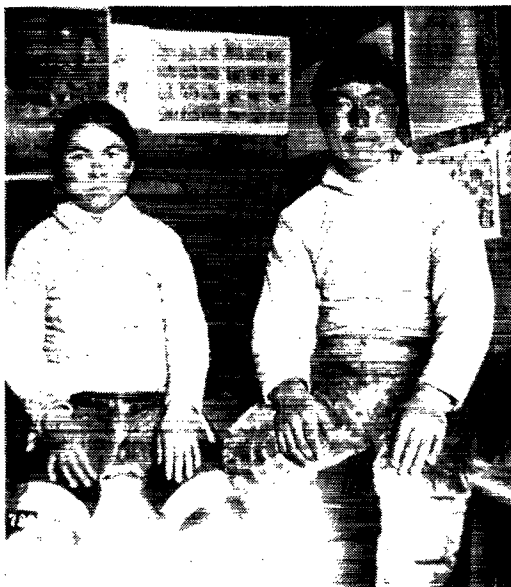
Vi gik en dag op til flagstangen og lagde den ned; den stod meget udsat, og man ville nødtigt se den knække i vinterstormene. Vejret skiftede stadig imellem frost og tø; når stierne imellem husene var frosne, trak vi vandskindsbukserne på og kurede på bagen nedad bakkerne. Grønlænderdrengene lavede sig en „slæde“ af en klump is, og for at få den glattere nedenunder, strintede de en lille tår på den! Så gik det fint.

Jeg regnede ud, at nu måtte de derhjemme have fået post fra mig; men hvornår ville jeg mon høre fra dem? Det var jeg meget spændt på. Nu var der ikke længe til jul, så ville i hvert fald min julekasse, som jeg selv havde haft med op om sommeren, komme frem af sit skjul. –

Hen i november var der endnu ganske isfrit. Der blev sendt 6 mand med en åben båd helt til Ikerasak for at få fat i noget frisk kød, da det begyndte at knibe for os her. De kom tilbage næste dag med 3 sække fulde af måger og en hare. Der kom også kajaker fra Satut, over 25 km væk; det var ganske usædvanligt på denne årstid. Store Sø var der dog is på, det var jo ferskvand, så om søndagen måtte vi derop og prøve isbåden. Isen var nu glat, og det gik vældig godt en tid, og vi morede os dejligt. Thorsen sad ved roret, bådsmanden, hr. Mathiesen og jeg foran, og Peter stod på tværbjælken; men det var for meget; da vi skulle vende, lykkedes det ikke, båden kuldsejlede, og der lå vi alle spredt omkring på isen – til stort grin for os selv og de grønlandere, som stod rundt om for at beundre os! – En gang fik jeg lov at låne stedets eneste par rigtige skøjter af Peter Dalager; jeg satte dem på mine fedtlædersstøvler – som jeg ellers aldrig brugte. Men, hvor var det koldt om fødderne at have støvler på; mine tær gjorde frygtelig ondt, da jeg atter trak i mine hundeskindsforede kamikker; så det var eneste gang jeg prøvede skøjterne. –

Den havarerede isbåd blev bygget om, så nu kunne vi sejle igen. Isen var bare

*Min veninde i Ikerasak:
Emilie Kudloq og hendes mand Daniel
i deres lillebitte hus.
Efteråret 1919.*

blevet *for* blank, så det var svært at krydse i vinden imellem klipper og skær. Næste dag gik det lidt bedre, det havde sneet lidt, så skinnerne bed bedre. Først gik det fint, og det var herligt; men så kom vi ind i noget hård sne – og ved et kraftigt pust: bang, knæk, der lå hele rigningen. Tværbjælken var brækket, og så var det sket. Nu gik det ellers så flot med den fine is og den gode vind. –

Der kom en dag en kajakmand roende fra Qasuarsuq med kedeligt nyt. Han skulle meddele, at den danske økonoma ved kulbruddet, frk. Lange, var syg med høj feber. Dagen efter kom en motorbåd derovre fra for at hente lægen; man mente, frk. Lange havde fået tyfus. De sejlede så tilbage med lægen og en jordemoderlev herfra til at passe hende. Det varede nogle dage, førend lægen kom tilbage; han kunne meddele, at frk. Lange var lidt i bedring, men at det var tyfus hun havde. Næste dag sejlede motorbåden hjem igen i tåge og snestorm; vi håbede de kom godt hjem i det stygge vejr, for besked derom kunne vi jo ikke få.

Ellers havde vi svært travlt med juleforberedelser. I butikken kunne vi købe ark med kræmmerhuse, og vi lavede 72 på en aften. Det var meget hyggeligt at sidde sammen og lave julestads.

Så var jeg en søndag med i kirke; Johan Henningsens lille pige skulle døbes, og fru Mathiesen skulle bære barnet. Jeg må tilstå, at jeg blev der ikke længe. Der var så tæt med mennesker i den lille kirke og smeltende varmt, og luften var ikke særlig god, mildt sagt; så jeg gik inden den halvårige altergang skulle finde sted. Om eftermiddagen var vi så indbudt til kaffe hos Henningsens, og senere hos Peters far,

Knud Fleischer, i anledning af hans fars, onkel Jens', fødselsdag. Selvfølgelig blev der danset meget den aften.

Lørdag d. 6. december blev en uforglemmelig dag. Efter vores middag kom Bussemændene ind og sagde ganske stille: „Nu tror jeg, posten kommer, der kommer så mange mænd med sække.“ Vi havde ikke ventet, at posten kunne komme førend islægget, men sandelig: et øjeblik efter var køkkenet fuldt af mænd, som var kommet fra Qasut med alle postsækkene. Det var helt betagende: de første livstegn hjemmefra efter 4 måneder! Det var næsten ikke til at begribe. Lidt efter stod jeg med en mægtig bunke breve i favnen; jeg bar dem op på mit værelse, og så sad jeg og læste i 4–5 timer! Så lang tid tog det mig at læse dem blot een gang igennem! Jeg undrede mig og glædede mig over, at jeg virkelig havde så mange venner som skrev til mig. Det var som en drøm det hele; jeg tænkte, at sådan en fornemmelse ville jeg måske aldrig mere opleve, det følte meget mærkeligt; det ligefrem varmede og kriblede i maven. – Vi var da også allesammen helt tummelumske den aften af alt det nye, og det kneb med at kunne bestille noget de første dage, skønt vi burde have travlt med julegaver. Jeg var jo også taknemmelig over, at jeg kun havde fået gode nyheder hjemmefra; tankerne tumlede rundt i hovedet, da jeg kom i seng, indtil jeg dog kort efter faldt i en usædvanlig rolig søvn. Mors små avisudklip morede mig, og der var også flere dejlige bøger med. Det var en lykkelig dag. –

Tro mig, det havde været besværligt at få posten så langt så sent på året. Først var den kommet med sidste skib til Holsteinsborg, derfra med motorgalease til Ritenbenk, og derfra med hundeslæder langs kysten – helt udenom Nugssuaqhalvøen til Qasut, og så derfra med en stor robåd her til Umanak. Da de også havde pakker med, havde der været 4 slæder, og den sidste tur havde kostet 250 kr. bare fra Ritenbenk, og det syntes vi var mange penge. Men det var også en meget lang og farlig tur.

Endnu en gang før jul blev der fanget narhval. Her i december var det meget svært at få den slæbt på land, da der ved bredden lå en meget knudret ismasse, som var blæst ind i havnen. Tobias, Lars og Aron var de stolte fangere; det var en vældig krabat med en meget flot, stor tand. Det blev mørkt, førend de kunne få den flænset, men så gjorde de det i dejligt måneskin og fakkelskær. Morsomt nok var der morild i sneen ved havnen; pigerne tog noget op og satte det i panden, det lyste en kort stund som en grøn ædelsten.

Undertiden stod jeg og kiggede på månen – og tænkte på, at det var da den samme de kiggede på hjemme i Danmark! Fra mit vindue kunne jeg også se „Orion“; stjernerne var så klare heroppe, hvor ingen gadebelysning tog glansen fra dem.

(Fortsættes).